

ВАРНЕНСКИ СВОБОДЕН УНИВЕРСИТЕТ „ЧЕРНОРИЗЕЦ ХРАБЪР”

РЕЦЕНЗИЯ

за дисертационен труд
за придобиване на **образователна и научна степен „доктор”**
по ПН 9.1 „Национална сигурност“,
докторска програма „Управление в сферата на сигурността и обществения ред”

на тема: „Управление на риска в морското корабоплаване”

с автор: Веселин Димов Колев,
докторант в катедра „Сигурност и безопасност”, Юридически факултет,
ВСУ „Черноризец Храбър”

научен ръководител: проф. д-р Петър Христов
рецензент: доц. д-р Галина Великова Милева,
катедра „Сигурност и безопасност“, Юридически факултет,
ВСУ „Черноризец Храбър”

Основание за представяне на рецензията: участие в състава на научното жури като рецензент по защита на дисертационния труд, съгласно Заповед на Ректора на ВСУ „Черноризец Храбър” № 856 от 2.08.2017 г. и Протокол № 1 от заседание на научното жури.

По настоящата процедура са представени: дисертация, приложения, автореферат и списък с публикации по темата на дисертационния труд в съответствие с изискванията на ЗРАСРБ, Правилника за приложение на ЗРАСРБ и Наредба № 12 за придобиване на образователна и научна степен „доктор” на ВСУ.

I. КРАТКА ИНФОРМАЦИЯ ЗА ДОКТОРАНТА

Веселин Димов Колев е докторат на самостоятелна подготовка в катедра „Сигурност и безопасност”, Юридически факултет, ВСУ „Черноризец Храбър”. През 1981 г. завършва ВВМУ „Н. Й. Вапцаров”, специалност „Корабоводене”, а през 2014 г. придобива ОКС „Магистър” във ВСУ „Черноризец Храбър” по специалност „Защита на националната сигурност”, програма „Морско право и логистика на сигурността”.

Според представената автобиография, Веселин Колев работи в Изпълнителна Агенция „Морска Администрация”, Дирекция „Морска Администрация – Бургас”, отдел ПОРКК (Преглед, освидетелстване и регистрация на кораби и корабоприитежатели) на длъжност главен инспектор в

сектор „Кораби”. Капитан далечно плаване Веселин Колев има над 35 години трудов стаж, от които 19 години плавателен стаж, притежава над 15 сертификата, удостоверяващи различни знания и умения в областта на морското корабоплаване, сигурност и безопасност на море.

По време на докторантурата Веселин Колев изпълнява стриктно индивидуалния си план и се представя много добре на всички докторантски минимума. Дисертационното изследване е обсъдено на заседания на катедрата (два пъти). Проведени са консултации по най-важните изводи и резултати от труда. Голяма част от бележките и препоръките са взети под внимание при финализирането на дисертацията. Определено мога да заявя, че Веселин Колев е един организиран и мотивиран изследовател, познаващ професионално обекта и предмета на изследването, което представя за защита.

II. АКТУАЛНОСТ И ЗНАЧИМОСТ НА РАЗРАБОТВАНИЯ В ДИСЕРТАЦИЯТА ПРОБЛЕМ

Представеният от Веселин Колев дисертационен труд прави добро впечатление с от една страна, широкообосновано, но същевременно точно определяне на **актуалността на изследването и значимостта на изследователския проблем**. За **значимостта** на изследователския проблем авторът търси аргументи в обстоятелството, че морското корабоплаване е една от най-рискските дейности в световен мащаб. През последните години, завишените регулаторни изисквания принуждават представителите на корабоплавателната индустрия да заделят значителни ресурси, насочени за намаляване на рисковете. В настоящата глобална икономическа среда управлението на риска в рамките на една компания придобива все по-важно значение както за формирането на ефективна култура на безопасността, така и за успешното ѝ развитие. По думите на автора, **актуалността** на изследването относно прилагането на ефективна система за оценка и управление на рисковете в морското корабоплаване се определя от няколко обстоятелства: 1) характера на корабоплавателната индустрия, която е призната за опасен сектор от човешката дейност и поради тази причина всяка идентифицирана опасност следва да се третира като рисково събитие, което има голяма вероятност да настъпи; 2) глобалните заплахи и рисковете, които произтичат от или са свързани с морето стават все по-разнообразни и по-абстрактни, а техните субекти все повече се деперсонифицират; 3) въпреки, че у нас са приети и се прилагат международни правни регламенти в областта на морската безопасност, може да се определи, че отсъстват систематизирани знания и практически опит по проблемите, свързани с управлението на рисковете в корабоплавателната индустрия.

III. СТЕПЕН НА ПОЗНАВАНЕ СЪСТОЯНИЕТО НА ПРОБЛЕМА

За целите на изследването Веселин Колев е използвал общо 134 източника на български, руски и английски език. Използваната литература включва книги, статии, доклади, международно и национално законодателство, кодекси, стандарти, наръчници, практически ръководства и Интернет-източници. Заглавията, включени в библиографската справка показват, че тя е достатъчно разнообразна за да се осъществи задълбочено научно изследване по темата.

Литературните източници са ползвани коректно. Позоваванията са посочени „под линия”, което отличава личния принос на автора. Имам основание да считам, че авторът познава научните и практико-приложните разработки в предметната област, което е предпоставка за откриване на нерешени проблеми, изследване и достигане до съответните методологически обобщения и аргументирани препоръки за усъвършенстване.

IV. КРАТКА АНАЛИТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Представеният дисертационният труд от Веселин Колев е в общ обем от 219 страници, 58 с. от които – приложния. Разработката е структурирана по следния начин: титулна страница, съдържание, списък на съкращенията, списък на фигурите и таблиците, увод – 9 с., първа глава – 51 с., втора глава – 40 с., трета глава – 42 с., приноси – 3 с., заключение – 6 с., използвана литература – 5 с. (общо 134 източника, от които 32 бр. на български език, 25 бр. на руски език, 74 бр. на английски език, един на немски език, и 2 бр. Интернет сайта. В рамките на изложението са изготвени 12 броя фигури (схеми) и 14 бр. таблици. Частта „Приложения” се състои от 7 бр. отделни приложения, в общ обем от 58 с., в които са поместени 50 бр. таблици, от които 10 бр. формуляра и 7 бр. фигури.

Може да се обобщи, че докторантът демонстрира много добри умения за работа с различни информационни източници и систематизиране на обработения материал. Следва да се подчертае, че не съществуват съмнения по отношение на авторските постижения на кандидата, но е важно това да бъде доказано с увеличаване на обема на цитиранията особено във втората част на изложението, с ясно разграничаване на авторството на приложените фигури и схеми и акцентирание върху авторските умозаключения и тези, които са основна характеристика на научното изследване.

Съдържанието на дисертационния труд е структурирано в дванадесет компонента, работното съдържание на основните от които е разгърнато както следва:

- **Увод** – 9 с., в които е представена обширна въвеждаща информация за значението на международните регулации и тяхното място в разработването и прилагането на документирана система за управление на безопасността в корабоплавателна компания, която по същество се основава на управлението на риска; представени са най-добрите практики и техники за управление на риска в света, в морския транспорт и други индустрии. Чрез използване на самостоятелни параграфи са предложени: актуалност и значимост на изследователския проблем, степен на разработеност, цел и научно-изследователски задачи, обект, предмет, основна авторова теза, ограничителни условия; в уводната част липсва кратка обосновка на използвания изследователски инструментариум, който по-разширено е посочен в третата глава от дисертационния труд.
- **Глава Първа** – 51 с., където е направен теоретичен анализ на управлението на риска в морското корабоплаване. В различните параграфи са изяснени съдържанието на терминологията, обоснована е необходимостта от създаване на ефективна култура на безопасност и е проследено развитието на тази идея в международните регулации; представено е теоретично изследване на компонентите на риска и т. нар. „архипелаг на риска“; изяснени са същността и целта на процеса на управление на риска, елементите на системата за управление на риска, отговорностите за разработването, прилагането и контрола на процедурите по оценка и управление на риска, възможните проблеми при оценката на риска; на основата на метода „Анализ на опасностите“ (Job Hazard Analysis -JHA) са разработени процедура и алгоритъм за анализ на опасностите за определени корабни дейности в морското корабоплаване.
- **Глава Втора** – 40 с., в които е представен подход за вземане на управленски решения в рискова среда; представени са същността и видовете рискови ситуации, анализирани са рисковите фактори и източниците на риск при вземане на управленски решения; на анализ е подложено рисковото поведение на основата на изборът на алтернатива, разпознаването и оценяването на рисковите ситуации в корабоплаването; изяснени са същността и характеристиките на понятието социо-техническа структура в Системата за управление на безопасността; формулирано и обяснено е понятието „Капацитет на издръжливост на Системата за управление на безопасността в корабоплавателна компания“. Съставен е Модел на механизма за избор на алтернатива в рискова среда. Във втората част на главата е

поставен акцент върху оценяването на риска и рисковите критерии – стандарти за вземане на решения. Анализирани са силните страни и слабостите на рисковите критерии като средство за подпомагане вземането на решения.

- **В Глава Трета** – 42 с., със заглавие „Технология на управление на риска” докторантът е изяснил първо в теоретичен, а след това в практико-приложен аспект дейността по оценяване и управление на риска в морското корабоплаване; в първата част систематично са изведени методиката за оценяване на риска и алгоритъмът за управление на риска в корабоплавателна компания; във втората част авторът онагледява практическото приложение на оценяването и управлението на риска в морското корабоплаване чрез използването на процедурите за „Анализ на опасностите” и „Оценка на риска” на борда на кораб. Методиката за оценяване и управление на риска е приложена в конкретна корабоплавателна компания. Като съществен аспект от управлението на риска докторантът аргументирано обосновава необходимостта от провеждане на допълнително емпирично изследване на психологическите аспекти на оптималното управленческо поведение на корабоводителя в рискова среда, при поддържане на капацитета на устойчивост на Системата за управление на безопасността и риска. Представеният инструментариум на проведеното в период от дванадесет години емпиричното изследване, се основава на използването на три различни методики и три психологически теста. Определено считам че, обобщените резултати, представени в детайли в частта „Приложения”, направените изводи и отправените препоръки напълно подкрепят и доказват изцяло издигнатата изследователска теза.
- **Приноси** – 3 с., в които докторантът е заявил 8 бр. научни, научно-приложни и приложни приноса.
- **Заключение** – 6 с., задълбоченото и компетентно извършено изследване дава възможност авторът да систематизира основните изводи, които доказват заявената авторова теза; докторантът категорично обосновава необходимостта от управление на риска в морското корабоплаване, което в голяма степен да допринесе за изграждане на култура на непрекъснато подобряване на безопасността чрез: 1) мащабно систематизиране и идентифициране на рисковете в морското корабоплаване; 2) прилагане на адекватни програми за обучение и тренировки на бреговия и корабен персонал

основани на методика за оптимално управленческо поведение на корабоводителя в Системата за управление на риска в корабоплаването, с максимални стойности на капацитета на издръжливост; 3) въвеждане на подходяща методика за оценяване и управление на риска в корабоплавателната компания; с това се поставя силен акцент върху практико-приложният характер на изследването.

- **Приложения** – 58 с., в които е изложена обширна систематизирана информация, подкрепяща както теоретични аспекти в изложението така и основните резултати от емпиричното изследване.

V. ОБОБЩЕНИЕ НА СИЛНИТЕ СТРАНИ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

На преден план се очертават следните обстоятелства, които правят **положително впечатление** в предложената ми за рецензиране дисертация:

1. Избрана е за разработване комплексна проблематика, която е поставена в прецизен контекст и би могла да допринесе за решаване на конкретни проблеми в организацията и управлението на риска в морското корабоплаване.
2. Направен е опит да се дефинира единно разбиране за процесите при оценяването и управлението на риска в морското корабоплаване.
3. Дисертационният труд се базира на проведено от автора емпирично изследване на психологическите аспекти на оптималното управленческо поведение на корабоводителя в рисковата среда при поддържане на капацитета на устойчивост на Системата за управление на безопасността и риска.
4. Разработен е Модел на системата за управление на риска в корабоплавателна компания.
5. Разработена е цялостна методика за оценяване на риска в морското корабоплаване.
6. Категорично е доказана практическата приложимост на разработената технология за подобряване управлението на риска в морското корабоплаване чрез апробирането ѝ в практиката.
7. Видно е, че докторантът има професионално отношение към проблематиката, което позволява познаване в дълбочина на основните теоретични и практически постановки за оценяване и управление на риска.
8. Горепосоченото обстоятелство ми дава уверение, че докторантът има сериозен потенциал да развие идеята си за създаване и въвеждане на

учебни и учебно-тренировъчни методики, с които да се тренира психиката на корабоводителите.

9. Добро впечатление правят ясният и точен стил, голямата наситеност с илюстративен материал и внушителният обем използвани чуждестранни литературни и специализирани източници.

VI. ОЦЕНКА НА РЕЗУЛТАТИТЕ И ПРИНОСИТЕ В ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Дисертационният труд има завършен характер и в него се съдържат научни, научно-приложни и практико-приложни постижения, което дава основания за присъждане на образователно-научна степен „доктор”. Оценявам посочените от Веселин Колев приноси като негово лично дело, които авторът е постигнал под ръководството на научния си ръководител и ги обобщавам до следните:

A. Научни приноси:

1. Създаден е Модел на системата за управление на риска в корабоплавателна компания.
2. Формулирано е понятието „Капацитет на издръжливост (устойчивост) на Системата за управление на безопасността” в корабоплавателна компания и е изяснена неговата същност.
3. Съставен е Модел на механизъм за избор на алтернатива в рискова среда.

B. Научно-приложни приноси:

1. Изработена е „Методика за оценяване на риска в морското корабоплаване”.
2. Разработено е „Практическо ръководство за анализ на опасностите и оценяване на риска” по време на рейс на кораб за насипни товари.

V. Практико-приложни приноси:

1. Изработен е алгоритъм за действие на корабоводителя за избор на алтернатива.
2. Съставена е поведенческа характеристика на корабоводителя.
3. Детерминирано е значението на бързината и точността при реализиране на механизма за избор на алтернатива от корабоводителя в рискова среда.

По отношение на определянето на приносите считам, че те са правилно и точно дефинирани и напълно ги подкрепям. Определено считам, че постигнатите резултати и посочените приноси са стойностни, добре систематизирани и във висока степен полезни за практиката. Те съответстват на наукометричните изисквания за дисертационен труд тъй като обогатяват съществуващите знания с нови изследвания и апробират научните постижения в практиката.

VII. БЕЛЕЖКИ И ПРЕПОРЪКИ

Въпреки, че много голяма част от направените бележки за целите на работното обсъждане на труда са отстранени, към окончателния вариант на дисертационния труд на Веселин Колев бих отправила следните препоръки, които целят подобряване на изложението: в края на увода следва да се направи кратка обосновка на използвания изследователски инструментариум; да бъдат систематизирани основните изводи в края на всяка глава; следва да се преподредят библиографските източници като се започне с международни и национални правни актове, стандарти и ръководни документи; да се определи по ясен и категоричен начин авторството на посочените схеми и фигури в изложението; да се разграничат различните по вид изображения, поместени в Приложенията чрез прецизиране на наименованията им; да продължи работата по темата с цел дообогатяване на получените нови знания.

След допълнителна редакционна доработка, считам, че работата трябва да бъде публикувана в нейния цялостен вариант. По този начин ще бъде задоволена една обществена потребност от една страна, ще послужи за обогатяване на учебния процес от друга, а запознаването на широката общественост с проблематиката ще допринесе за повишаване на фирмената и организационна култура на заинтересования читател.

VIII. КРАТКА ХАРАКТЕРИСТИКА НА АВТОРЕФЕРАТА И ПУБЛИКАЦИОННАТА АКТИВНОСТ НА ДОКТОРАНТА ПО ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Авторефератът е изготвен съгласно изискванията и отразява вярно, точно и в пълнота целта и задачите на изследването, структурата и съдържанието, и получените резултати. Макар и в малко по-голям обем, приемам автореферата като добра, кратка форма на всичко направено в изследването, както и на постигнатите научни, научно-приложни и практико-приложни приноси.

Списъкът на публикациите по дисертационната тема включва тринадесет самостоятелни труда за периода 2011-2017 г., от които 12 статии и едно практическо ръководство. По същество публикациите покриват различни аспекти от дисертацията. Шест от тях са на български език, три на английски език и четири на руски език, публикувани в чужбина. Публикациите показват зрелостта на докторанта като научен работник и неговата способност да формулира релевантни за науката изводи и заключения, а за практиката – препоръки.

IX. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Независимо от направените по-горе критични бележки считам, че представеното изследване притежава необходимата значимост и оригиналност, собствено изследване и отговаря на стандартите за докторска дисертация.

При реализацията на докторантурата не са допуснати никакви нарушения на Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за неговото прилагане и Наредба № 12 за придобиване на образователна и научна степен „доктор” на ВСУ. Дисертационният труд отговаря на нормативните изисквания и съдържа оригинални научни, научно-приложни и практико-приложни приноси.

Имайки предвид актуалността на изследваната проблематика, посочените приноси и възможността за практическото им приложение, предлагам на уважаемите членове на Научното жури ***да присъдят на Веселин Димов Колев образователна и научна степен „доктор” по научна специалност „Управление в сферата на сигурността и обществения ред” в ПН 9.1 „Национална сигурност “.***

**15.08.2017 г.
гр. Варна**

**Рецензент:
(доц. д-р Галина Милева)**